

ÖSSZEFoglaló / Abstract

CENTRALIZÁCIÓ, DECENTRALIZÁCIÓ, DEMOKRÁCIA

CENTRALIZÁCIÓ, DECENTRALIZÁCIÓ, DEMOKRÁCIA

SÁSKA GÉZA – TUDOMÁNYOS FÖMUNKATÁRS, ELTE OITK

A közgondolkodás egy része a ki nem törölhető közép-európai történelmi tapasztalok birtokában hajlamos az államigazgatás központosított formáját azonosítani a tekintélyelvű, diktatórikus uralmi rendszerekkel. Ugyanakkor a decentralizáció és demokrácia együttes értelmezése az alulról szervezett, önszerveződő társadalom vízióját jelenti. Mindkettő kimutatható az oktatásügy területén. A félelmek és illúziók lékgörében elsősorban az államigazgatás technikája és az iskola autonómiája a vita tárgya és nem a polgári, liberális helyi és parlamenti képviseleti demokrácia problémaköre.

KULCSZAVAK: KÖZPONTOSÍTÁS, DECENTRALIZÁCIÓ, DEMOKRÁCIA, TEKINTÉLYURALMI RENDSZER, A NEVELÉS SZELLEME, AZ OKTATÁS TARTALMA FELETTI URALOM

MENEKÜLÉS AZ ISKOLÁTÓL

FORRAY R. KATALIN – PROF. EMERITUS, PTE & KOZMA TAMÁS – PROF. EMERITUS, DE
A vizsgálat célja folttárnai egy alföldi középváros főiskolájának újraindítását, s annak körülmenyeit. Hipotézisünk szerint a főiskolát a lakosság és az azt reprezentáló önkormányzat azért követeli vissza, mert az egész közösséget súlyos gazdasági és kulturális károk érték. A vizsgálat eszközei: a vonatkozó dokumentumok és (területi) statisztikák elemzése, ezek alapján tizenkilenc – részben strukturált – interjú készítése és földolgozása, valamint összehasonlító várostanulmányok (szomszédos város, illetve városok). Eredmények: a) az önkormányzat reprezentálta közösségen belül politikai érdekcsoportok birkóznak egymással a főiskola újraindításáért; b) a legmarkánsabb érdekcsoportok: egy hagyományos indíttátsú (idősebbekből álló), valamint egy újszerű megközelítésű (fiatalabbakból verbuválódó) csoport az agrártárca, illetve a Szeged-Csanádi katolikus egyházmegye támogatásával; c) az önkormányzat a két érdekcsoport között egyensúlyozva fő törekvéssének tartja megszabadulni a kezelésében lévő iskoláktól, mert azok túl súlyos terheket jelentenek számára.

KULCSZAVAK: FŐISKOLA MEGSZÜNTETÉSE, FŐISKOLA ÚJRAINDÍTÁSA, POLITIKAI ÉRDEKCSCOPORTOK, EGYHÁZ-ÁLLAM

TERV ÉS PIAC AZ OKTATÁSBAN

POLÓNYI ISTVÁN – EGYETEMI TANÁR, DE KTK

Polónyi István tanulmánya az oktatáspolitika és az oktatás néhány sajátosságát igyekszik feltárni a piaci körülmenyek valamint a redisztributív integráció esetében. Az írás először a közigazdasági és szociológiai irodalomra támaszkodva elemzi a piac, a redisztribúció, a tervgazdálkodás, valamint a tervezett piacgazdaság jellemzőit. Ezt követően az oktatás minőségét és hatékonyságát vizsgálja meg a tervgazdaság és a piacgazdaság esetében. Végül kitér a tiszta magánoktatás – az árnyékoktatás – sajátosságaira is. Megállapítja, hogy a redisztributív módon integrált oktatásnak mind a minőségével, mind a hatékonyságával problémák vannak. Más oldalról viszont a piaci oktatásnak minden polarizáló, egyenlőtlenségeket okozó hatása van. Az írás azzal a gondolattal zárul, hogy az oktatáspolitikák

– legalábbis a hazai – az elmúlt időszakban a piaci és a redisztributív megközelítés között ingadoztak.

KULCSSZAVAK: PIAC, REDISZTRIBÚCIÓ, OKTATÁSI PIAC, ÁRNYÉKOKTATÁS, OKTATÁSPOLITIKA

**EGY VÉGTELEN TÖRTÉNET: KÖZOKTATÁSI DECENTRALIZÁCIÓ DÉLKELET-EURÓPÁBAN
RADÓ PÉTER – OKTATÁSPOLITIKAI ELEMZŐ**

Délkelet-Európa oktatásirányítási rendszerének változása szorosan összefügg Jugoszlávia összeomlásával és az új nemzetállamok születésével. A korábbi autonómiát elvező régiók önálló államként központosított berendezkedésre térték át, amelyek tovább hordozzák a központosított rendszerrel szembeni bizalmatlanságot és csekély hatékonyságot. A decentralizáció irányába tett legutóbbi lépések sokfélék és sokfelé vezetnek, ritkán koherens és konzekvens az igazgatás a finanszírozás rendszere. Az oktatási rendszer minőségbiztosításában a hagyományos központi szakfelügyeleti rendszer erős. Az EU-partnerség során részlegesen elsajátított nyugati decentralizált tartalmi szabályozási eszközökkel a hagyományos központosított rendszerbe illesztik. Mindazonáltal a decentralizáció szakterűi és értelmezési hívei erős nemzetközi támogatást élveznek. A decentralizációs folyamat sorsára komoly hatással lesznek majd az oktatáson kívüli tényezők is, elsősorban az önkormányzati finanszírozás jövőbeli sorsa.

KULCSSZAVAK: CENTRALIZÁCIÓ, DECENTRALIZÁCIÓ, IGAZGATÁS-FINANSZÍROZÁS, TARTALMI SZABÁLYOZÁS, MINŐSÉGÉRTÉKELÉS ÉS SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSOK, DÉLKELET-EURÓPA

A DECENTRALIZÁCIÓS INTÉZKEDÉSEKKEL KORRIGÁLT FRANCIA OKTATÁSIRÁNYÍTÁSI RENDSZER

BAJOMI IVÁN – SZOCIOLOGUS, ELTE TÁTK

A tanulmány bemutatja, hogy bár I. Napóleon korára visszavezethetően alapvetően centralizált módon igazgatják a franciaországi oktatási rendszert, az elmúlt évtizedek decentralizációs intézkedései nyomán egy sor aktor, mindenekelőtt az iskolai infrastruktúra finanszírozására kötelezett területi önkormányzatok, lehetőséget kaptak az oktatási kínálat befolyásolására. A centralizált irányításmódot enyhíti néhiképp különféle iskolai, megyei és országos szintű konzultatív testületek léte, ugyanakkor komolyabb megszorító intézkedések esetén az oktatásügyi döntések érintettjei számára elsősorban a tiltakozás, a demonstrációk különféle formái túnnek az érdekkérvényesítés hatékony formáinak. A tanulmány második felében a szerző a tantervi szabályozásról ad képet. Bár az elmúlt évtizedekben több kísérlet történt arra, hogy átlátható, az érdekeltek bevonását lehetővé tevő keretek között alakuljanak ki az iskolákban alkalmazandó tantervezek, de még a közelmúltban is történtek olyan változások, amelyek nyomán a társadalmi részvételt kizáró módon születtek meg a szóban forgó dokumentumok.

KULCSSZAVAK: I. NAPÓLEON, DECENTRALIZÁCIÓ, ÖNKORMÁNZATOK, TANTERVI SZABÁLYOZÁS, RÉSZVÉTEL A DÖNTÉSEKBEN

CENTRALIZATION, DECENTRALIZATION, DEMOCRACY

GÉZA SÁSKA: CENTRALIZATION, DECENTRALIZATION, DEMOCRACY

In view of the unforgettable historical experiences in Central Europe, public opinion tends to identify a centralized form of government with authoritarian and dictatorial systems. However, a combined interpretation of the meaning of decentralization and democracy creates a vision of a grassroots-based and self-organizing society – and both phenomena are present in the field of education. Thus, within an atmosphere of fear and the presence of illusions, the subject of public discourse focuses on state administration techniques and school autonomy rather than on the problems concerning civil and liberal representational democracy at the central and local levels.

KEYWORDS: CENTRALIZATION, DECENTRALIZATION, DEMOCRACY, AUTHORITARIAN SYSTEM, SPIRIT OF EDUCATION, CONTROL OVER THE CONTENT OF EDUCATION.

KATALIN R FORRAY, TAMAS KOZMA: ESCAPING FROM SCHOOL OWNERSHIP

After the enthusiasm of 1989/90 (the political transition in Hungary), local schools were run by local authorities. Grass-roots decentralisation, however, ended up in exacerbating tensions between the local and central educational authorities. After the 2010 parliamentary and local elections, the government implemented a massive centralisation policy, while offering an “opting out” possibility for any local authority who became unable to finance its own schools any more. Why do local governments (who were enthusiastic before) now want to “give back” these institutions? And why do teachers protest against the recentralisation process? Via the telling the story of recentralisation in a Hungarian town, the authors discover a new form of power-sharing between local authorities and teacher organisations. Teachers have become more and more influential (an informal power) in local society so have been able to limit the educational policy decisions of local government; while the loss of power has ended up in a financial crisis for schools. The authors suggest that decentralisation and recentralisation are complementary policies, and both types have to be applied to balance the growing cost of education.

KEYWORDS: ELIMINATING COLLEGES, COLLEGES REBOOT, POLITICAL INTEREST GROUPS, CHURCH-STATE

ISTVÁN POLÓNYI: PLAN AND MARKET IN EDUCATION

This study of István Polónyi seeks to uncover the characteristics of education and education policy, circumstances in which market conditions operate, and also central redistribution. The work analyzes the economic and sociological literature based on market characteristics, centralized redistribution coming from a planned economy, and a planned market economy; the study then analyzes the quality and effectiveness of education within a planned economy and a market economy. Finally, the writing deals with the specific features of purely private education (education in the shadows). It argues that the quality and the efficiency of education directed in a redistributive manner are problems – though, in addition, a market in education causes polarization and inequalities, too. The study ends with the idea that educational policy – at least in Hungary – fluctuates in its approach between the market’s and a central, redistributive one.

KEYWORDS: MARKET, CENTRAL REDISTRIBUTION, EDUCATION MARKET, SCREENING EDUCATION, EDUCATION POLICY

PÉTER RADÓ: ENDLESS STORY

Changes in South-East European educational control are closely linked to the collapse of Yugoslavia and the birth of new nation states. The previously autonomous republics of the federal Yugoslav state introduced centralized systems of educational governance – but such newly arrived at centralized systems suffer from having a great lack of trust from society and also low efficiency. The latest efforts to deal with this (i.e. decentralization) are hardly likely to be coherent as educational administration and funding are separate. Newly acquired practices like decentralizing elements of content regulation (curriculum) are nonetheless being regularly integrated into the traditionally centralized system of educational overseeing. Yet pro-decentralization groups of experts and intellectuals enjoy strong international support. The process and future of educational decentralization will eventually be decided by external factors, however (for example the future way local governments are funded).

KEYWORDS: CENTRALIZATION, DECENTRALIZATION, EDUCATIONAL GOVERNANCE, ADMINISTRATION, FUNDING, CONTENT REGULATION, QUALITY ASSESSMENT, PROFESSIONAL SERVICES, SOUTH EAST EUROPE

IVÁN BAJOMI: THE FRENCH SYSTEM OF GOVERNING EDUCATION AMENDED VIA DE-CENTRALISATION MEASURES

The paper here shows that although the French education system has mainly been governed in a centralized way since the era of the 1st Napoleon, as a result of decentralization measures from recent decades a number of actors – mostly local governments obliged to finance school infrastructures – have had opportunities to influence education “supply”. The centralized nature of government is somewhat attenuated by the existence of consultative bodies at school, shire or country level, but when serious restrictions occur, protests and different forms of demonstration seem to be effective ways to protect the interests of people affected by such education-related decisions. In the second part of the paper the author gives a picture of the regulating of curricula; for although in recent times several attempts have been made to develop curricula so that it can be applied in schools in a transparent way – making possible the involving of different interests – such changes have often taken place in such a way that the birth of applied documentation and curricula change has come without any public involvement.

KEYWORDS: 1ST NAPOLEON, DECENTRALISATION, LOCAL GOVERNMENTS, REGULATION OF CURRICULA, PARTICIPATION IN DECISION-MAKING